

عکس: رضا معطریان / ایران

بابک شهرکی آهنگساز و نوازنده ویولن ازسال ها آشنایی و آموزش در محضراستاد همایون خرم می گوید

رمزماندگاری خالق «غوغای ستارگان»

موسیقی

نداسیاجانی
روزنامه نگار

کمتر کسی را می شناسیم اهل موسیقی باشد و علاقه مند به آثار قدیمی و درهنگام پخش و شنیدن آهنگ زیبای «توای پری کجایی» یا تصنیف زیبای «امشب در سر، شوری دارم...» یا تصنیف «سواى زمانه»: این شعرها و ملودی ها را بشنود و یا خود زمزمه نکند. گویی با این موسیقی ها انسی دیرینه داریم؛ آثاری که در تاریخ موسیقی ایران و در اذهان مردم ثبت و ماندگار شده است.

آنها که دوستداران موسیقی هستند نام خالق این آثار را خوب به خاطر دارند؛ استاد امیرهمایون خرم. نوازنده ویولن، موسیقیدان، آهنگساز و رهبر ارکستر. همایون خرم تنها به یک نام خلاصه نمی شود، او یکی از بزرگترین آهنگسازان ایران است.

امیر همایون خرم ۹ تیر ۱۳۰۹ در بوشهر متولد شد. مادرش از شیفتگان موسیقی اصیل ایرانی بود و از میان مقام های موسیقی ایرانی به دستگاه همایون علاقه ای بسیاری داشت. بر همین اساس نام همایون را برای فرزند خود برگزید. رشد و پرورش در خانواده ای اهل موسیقی موجب شد همایون از خردسالی این مسیر را دنبال کند. ۱۱-۱۰ ساله بود که به مکتب ابوالحسن صبا راه یافت و چند سال بعد به عنوان نوازنده ۱۴ ساله در رادیو به تنهایی به اجرا پرداخت و بعدها در بسیاری از برنامه های موسیقی رادیو بویژه در برنامه گل ها به عنوان آهنگساز، تکنواز ویولن و رهبر ارکستر، آثار متعددی آفرید. حسین قوامی، شجریان، گلپا، ایرج، نادر گلچین، علیرضا قربانی، محمد اصفهانی و... از جمله خوانندگان مطرح و بزرگ موسیقی هستند که همایون خرم با آنها همکاری داشته است. علاقه مندی هنرمندان و آهنگسازان کشورمان به همایون خرم و آثاری که تولید کرد، موجب استقبال و گرایش بسیاری از آنها به حفظ و ادامه شیوه نوازندگی استاد خرم شد، از جمله بابک شهرکی که از شاگردان مستقیم این هنرمند بزرگ است.

نکات نوازنده استاد سرلوحه زندگی ام بود

شهرکی متولد سال ۱۳۵۸ است. آهنگساز و نوازنده ویولن. او در گفت و گو با «ایران» که به انگیزه زار روز استاد خرم در تیرماه انجام شد می گوید: «آشنایی من با استاد همایون خرم، به دوران نوجوانی ام برمی گردد. ۸ سالم بود که به واسطه هنرمند عزیز، استاد فریدون حافظی نوازنده تار، این سعادت را پیدا کردم تا در محضر استاد تلمذ کنم و از ابتدای آموزش در خدمت ایشان باشم. در واقع برای نخستین بار، ساز را از دست ایشان گرفتم و آموختم و این شاگردی حدود ۱۰ سال ادامه داشت... در ۱۸ سالگی تقریباً تمامی مطالبی که مربوط به موسیقی ایرانی و دستگاهی بود که شامل ردیف های استاد صبا و استاد همایون خرم و... هم می شد، فراگرفتم. همچنین موضوعاتی که بنا بر صلاح دید استاد خرم در رپرتوار تدریس شان قرار داشت، به من آموختند و از آن تاریخ به بعد هم همچنان در محضر استاد خرم بودم و از تجربه های این استاد بزرگ بهره گرفتم.»

او می گوید: «کلاس های درس استاد، تنها به آموزش موسیقی و ساز خلاصه نمی شد. ایشان طی ساعات درس، از مضامین ازمیاجتی همچون اخلاق و زندگی هم سخن می گفتند و می آموختند. نکات آموزنده استاد سرلوحه زندگی ام بود و باعث شکل گیری وضعیت هنری ام شد. باید بگویم این نگاه و گفتارمان که موجب شد، هم نشینی با استاد برایم بسیار جذاب تر و دلنشین تر باشد و از سخنانشان استفاده کردم و درس گرفتم.»

می شود یا جشنواره ها و جایزه هایی که به نام استاد همایون خرم است، زنده نگه دارم.»

نگاه مدرن این آهنگساز به موسیقی

همان طوره که قبل تر اشاره شد، بابک شهرکی اغلب تصانیف و ترانه های قدیمی همایون خرم را بازسازی کرده است و این قطعات با صدای خواننده های جدید و با تنظیم های متفاوت اجرا شده است. او در این باره می گوید: «من بر این باورم آثاری که در آن زمان استاد خرم خلق کردند، بسیار مدرن تر از آثار استاید هم دوره شان است. چرا که طی این سال ها، بسیاری آثار قدما به فراموشی سپرده شده است، ولی هنرجویان خردسال و جوان با سنین بسیار کم، همچنان آثار استاد خرم را می نوازند و اجرا می کنند. قطعاتی مانند «غوغای ستارگان»، «توای پری کجایی» و دیگر آثار ایشان هم، به دفعات، بسیار اجرا و تکرار شده اند و این اتفاق بیانگر نگاه مدرن این آهنگساز به موسیقی است؛ آثاری که در زمان امکان نمی کشد و همچنان قابل شنیدن و حظ بردن است.» او درباره رزماندگاری این قطعات علاوه بر مدرن بودن آن، بیان می کند: «استاد خرم همیشه تأکید داشت و می گفت، من آهنگ نمی سازم. این باران تنی است که گاهی اوقات بر من باریده و نازل می شد و آنها را جمع آوری می کردم و روی کاغذ می آوردم. او معتقد بود آهنگساز کس دیگری است. واقعاً هم همینگونه بود. ملودی هایشان آسمانی بود و هیچ ارتباطی با زمین نداشت و این همان راز ماندگاری آثار استاد همایون خرم است.

پدر و فرزند ی بود. از خردسالی در منزل استاد بزرگ شدم و در آنجا رشد و پرورش یافتم. به یاد دارم آن زمان ها که سن کمی داشتم در برخی سال ادامه داشتم... در ۱۸ سالگی تمام می شد و استاد با پدر مشغول شوردگی و شیدایی خاصی در حرس و حال خالق است وان اتفاق در لحظه به او الهام می شود و هنرمند را منقلب می کند و در همان لحظه آن را بیسط و گستری می دهد. اما این نگاه در آهنگساز متفاوت است و نمی تواند هر زمان که دل طلب کرد، آهنگ خوب بسازد و می بایست در شرایط سخت آن ملودی فرار بگیرد. البته این موارد استثنا است.» این نوازنده ویولن در ادامه صحبت هایش می گوید: به اعتقاد من، تعداد آثار ماندگاری که استاد خرم ساخته اند، قابل قیاس با تعداد آثار آهنگسازان هم دوره خودشان نیست. آثار ارزشمندی که همچنان در ذهن و خاطر مردم باقی مانده و زمزمه می شود. جالب است بدانید برخی از ملودی ها و آهنگ هایی که بسیار در بین مردم تکرار و شنیده شده و مردم نام صاحب اثر رانی دانند، خالق آنها استاد خرم بوده است. به عنوان مثال تصنیف «شهزاده

متأسفانه

چند سالی

است که

موسیقی

خوبی

ساخته

نمی شود و

کار خوبی

برای ارائه

به جوانان

و مردم

کشورمان

نداریم و این

امر موجب

شده، سطح

تولیدات

خوب

موسیقی

کاهش پیدا

کند و مردم

به همین

کارهایی

که از رسانه

ملی پخش

می شود یا در

پلتفرم ها قرار

می گیرند،

پسندیده

جای تأسف

است که

بگویم در

حال حاضر

موسیقی های

دم دستی

و یک بار

مصرف، مورد

پسند آنها

قرار گرفته و

کمتر افرادی

هستند که

نگاهی عمیق

به این هنر

داشته و دارند

و موسیقی

خوب شنیدن

و فیلم یا تئاتر

خوب دیدن،

برای آنها مهم

است

اتفاقات مختلفی که موجب تعطیلی کنسرت های موسیقی شد، حوزه موسیقی را بسیار تحت تأثیر قرار داد و این امر موجب بی انگیزگی آهنگسازان شد. ساخت موسیقی ذوق و حس و حال خوب می خواهد.»

بزرگان موسیقی به منشأ درستی متصل بودند

بابک شهرکی درباره تغییر سلیقه و ذائقه موسیقایی جامعه هم اظهار می کند: «طبع انسان با عادت و تکرار به سرعت خو می گیرد. بنابراین گوش ما هم با شرایط جدید و آثاری که در اختیار جامعه قرار می دهند، خیلی زود عادت می کند. متأسفانه چند سالی است که موسیقی خوبی ساخته نمی شود و کار خوبی برای ارائه به جوانان و مردم کشورمان نداریم و این امر موجب شده، سطح تولیدات خوب موسیقی کاهش پیدا کند و مردم به همین کارهایی که از رسانه ملی پخش می شود یا در پلتفرم ها قرار می گیرند، بسنده کنند. جای تأسف است که بگویم در

حال حاضر موسیقی های دم دستی و یک بار مصرف، مورد پسند آنها قرار گرفته و کمتر افرادی هستند که نگاهی عمیق به این هنر داشته و دارند و موسیقی خوب شنیدن و فیلم یا تئاتر خوب دیدن، برای آنها مهم است.»

این آهنگساز درباره تفاوت سبک و شیوه نواختن استاد خرم با دیگر نوازندگان حاذق ویولن هم دوره شان بیان می کند: «استاد خرم در نوازندگی بسیار خلاق بود و خلاقیتشان مبتنی بر اصول بود. نوازندگان بسیاری بودند و هستند که برای جذب مخاطب، به شیرین نوازی روی می آوردند، اما شیوه نواختن شان با اصول موسیقی ایرانی فاصله بسیاری دارد. استاد خرم شاگرد استاد ابوالحسن صبا بود، بنابراین کسی که شاگرد مستقیم استاد صبا باشد، معمولاً از محور کاری خود خارج نمی شود، همان طور که استادان کسانی با فرامرز پایور این گونه بودند و تا آخرین لحظات سازشایی نواختند و کتاب هایی نوشتند که سرلوحه جوانان و نسل آینده باشد. این بزرگان به منشأ درستی متصل بودند و این نگاه من نوازندگی شان، بی شباهت به استاد صبا نبود و ذهن بسیار خلاق داشتند. اگر بداهه نوازی های استاد خرم را بشنودید یا آوازی شان، جملات بسیاری از بداهه نوازان ما، جملات ردیف موسیقی ایرانی را تکرار می کنند و جملات تازه ای نمی نوازند. ولی در اکثر آوازی های استاد همایون خرم، چه قطعاتی که به صورت سلو نواخته شده و چه قطعاتی که با صدای ساز دیده می شود.

امروزه آواز خواندن برای برخی از خواننده ها یک موضوع ساده است در زمان حیات استاد، برخی از آثارشان را بنده تنظیم کردم و داشته باشیم تا کار به نوعی دیگر در مراکز پخش و نشر، منتشر شود. در این مرحله هم، وادی دیگری بر سر راه ما قرار دارد و متأسفانه برخی از مراکز پخش، به صورت مافیایی عمل می کنند و تلاش و تمرکزشان بر تولید و انتشار دیگر آثارهای موسیقی است و اولویت شان همکاری با کارهای سودآور است و از جنس و نوع آثاری که ما تولید می کنیم حمایت بسیاری کمتری صورت می گیرد. برگزاری کنسرت هم که مشکلات خودش را دارد. در همین دو سه سال اخیر،

از جمله همایون خرم نامگذاری شده و قدم خوبی است و از مسئولان این امر تشکر می کنم. به عقیده من این نوع اتفاقات و این نوع نگاه باید با هر شیوه ای تکرار شود. حتی می توانند در دانشگاه ها ترم درسی، در خصوص تحلیل زندگی هنری اساتید موسیقی کشورمان تعریف کنند. چرا که باید بگویم متأسفانه دانشجویان مان مسیر رستی را در موسیقی طی نمی کنند. در همان ابتدای آموزش موسیقی، ردیف میرزا عبدالله را می آموزند و می نوازند و در دوره لیسانس هم همین ردیف را می نوازند، در فوق لیسانس هم همینطور. با این دیدگاه، خلاقیت و آهنگسازی چه زمانی شکل بگیرد؟ مملکت ما چند تا نوازنده میرزا عبدالله می خواهد؟»

بابک شاگردپروری داشت نه نوجه پرور

او در پایان درباره شیوه آموزشی اش می گوید: «در کلاس های درس، ردیف موسیقی استادان ابوالحسن صبا، عبدالله دوامی و همایون خرم را آموزش می دهم ولی در نهایت از هنرجویان می خواهم خلاقیت داشته باشند. ما باید نسل جوان را به سمت و سوی خلاقیت هدایت کنیم. به عنوان مثال آثار استاد صبا بدون کلام بوده اما اغلب شاگردان ایشان، به فرزند استاد و آقای بردیار صدرنوری شکل گرفت، برگزاری جشنواره نوازی خرم بود. این جشنواره نوازنت نام استاد خرم را به گوش نسل جوان و هنرآوردگان برساند. بابک شهرکی درباره اثرگذاری این جشنواره در معرفی نام و هنر استاد بیان داشت: «به نظر من تأثیر چندانی نداشته است، به این دلیل که نام استاد خرم آنقدر بزرگ بوده و هست که یک جشنواره در رده سنی ۱۷-۱۸ ساله، نمی تواند برای نام استاد خرم و معرفی آثارشان حرکت متفاوتی باشد. اما موضوعی که در این جشنواره مورد توجه قرار گرفت، پیشرفتی بود که در جوان ها

